

Kielikoulutuspolitiikan verkoston lausunto perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (oppimisen tuki)

Lausuntopyynnön diaarinumero: OPH-3855-2024 /perusopetus

9.12.2024

Lausunnon tiivistelmä

Kielikoulutuspolitiikan verkosto (Kieliverkosto, www.kieliverkosto.fi) kiittää Opetushallitusta mahdollisuudesta lausua perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutoksista koskien oppimisen tukea. Kielikoulutuspolitiikan verkosto eli Kieliverkosto on valtakunnallinen verkosto, joka toimii tutkimusperustaisesti kielikoulutuksen, kielikoulutuspolitiikan ja kielten saralla pyrkien vaikuttamaan päätöksentekoon ja herättämään keskustelua kielistä ja niiden oppimisesta. Kieliverkoston toiminta on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamaa, ja sitä koordinoidaan valtakunnallisena tehtävänä Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa (SOLKI).

Kieliverkoston näkökulmasta perusteita on päivitetty onnistuneesti: opettajan antaman opetuskielen tukiovetuksen lisäys on merkittävä uudistus kielitietoisien opetuksen kannalta, ja oppilaille oppiaineiden tavoitteiden ja arvioinnin periaatteiden avaaminen tuo läpinäkyvyyttä oppimisprosessiin.

Kieliverkosto ehdottaa kuitenkin sitä, että monikielisten oppilaiden riittävä tukeminen on kirjattava perustetekstiin selkeästi ja kattavasti, jotta se kirjautuu sitä kautta paikallisiin suunnitelmiin ja koulujen käytänteisiin. Muita muutosehdotuksia teksteihin ovat tiedonalojen kielen muuttaminen tiedonalojen kieliksi (monikkoon) sekä esimerkiksi inklusiivisen perusopetuksen termin avaamista.

Kieliverkosto pitää hyvänä, että Opetushallitus on pyrkinyt ennakoivasti tiedottamaan opetuksen järjestäjiä tulevasta opetussuunnitelmien perusteiden päivitystarpeesta ja aikataulusta. Nyt kuitenkin perusteluonnoksen lausuntoaikataulu on ongelmallinen, sillä lainsäädännön eduskuntakäsittely on vielä kesken. Tämä tekee lausunnon antamisesta hankalaa.

Lukua 4 koskevat huomiot

- Lausunnoilla yhtä aikaa olleissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksissa oli selkeä, lukuun 3 muokattu lista toimintakulttuuria rakentavista asioista. Voisiko tässä ottaa mallia siitä?

- Luvussa 4 on sinänsä pieniä, onnistuneita sanataason muutoksia, jotka korostavat oppimisen edellytysten luomista ja tukemista.
- Inklusiivinen perusopetus mainitaan luvussa 4 vain kerran. Sitä ja käsitettä inklusiivisuus olisi syytä kuitenkin avata, sillä käsitettä saatetaan tulkita ja käyttää tällä hetkellä hyvin monin eri tavoin. Lausunnoilla yhtä aikaa olleissa esiopetuksen opetussuunnitelman perusteluonnoksissa asiaa on avattu hienosti, voisiko tätä samaa hyödyntää myös perusopetuksen opsissa? Ote: *”Esiopetusta kehitetään ja järjestetään inklusion periaatteiden mukaisesti. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja esiopetuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella.”*

Lukua 5 koskevat huomiot

- Toiminta-alueittain järjestettävä opetus (ops-luonnoksessa luku 5.4.1, tällä hetkellä voimassa olevassa opsissa luku 7.4.6.). Tässä luonnoksessa on jätetty pois eksplisiittiset kuvaukset siitä, keille tämä opetus on esimerkiksi suunnattu. POPS2014:ssa lukee (s. 71) seuraavasti: *”Vaikeimmin kehitysvammaisten oppilaiden opetus voidaan järjestää oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain. Myös muulla tavoin vammaisen tai vakavasti sairaan oppilaan opetus voi olla oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä perusteltua järjestää toiminta-alueittain. Opetuksen järjestämisestä oppiainejaon sijasta toiminta-alueittain päätetään erityisen tuen päätöksessä. Opetus järjestetään toiminta-alueittain vain kun todetaan, ettei oppilas kykene opiskelemaan edes oppiaineiden yksilöllistettyjä oppimääriä.”* (OPH 2014: 71.) à Millä perusteella tämä kuvaus on jätetty pois? Jos osion jättää pois, luvusta herää paljon kysymyksiä esimerkiksi siitä, kuinka laajasti, kuinka pitkän aikaa ja ennen kaikkea keitä kaikkia tämä koskee. Herää jopa kysymys siitä, onko tämä tulevaisuudessa suomea toisena kielenä oppiville tarjottava toimintamuoto, vaikka luonnosteksti antaa implisiittisesti vihjeitä siitä, mistä on kyse. Olisi siis tärkeää palauttaa tämä kuvaus takaisin opetussuunnitelmatekstiin ja kenties katsoa muutenkin koko luku läpi, onko siellä muuta lukijalle tärkeää tietoa, joka on jäänyt pois nyt luonnostekstistä. Olisi siis hyvä, että ops-kirjaus sisältäisi voimassa olevan opsin kehystystä ja esimerkkejä, sillä on tärkeää, että opetussuunnitelmateksti on yksiselitteistä ja sellaisenaan ymmärrettävää, esimerkiksi vastavalmistuneille opettajille ja opettajaopiskelijoille, jotka vasta tutustuvat opetussuunnitelmiin (eivätkä tällä lailla tule verranneeksi aiempiin versioihin).

Lukua 6 koskevat huomiot

- Hienoa, että vertaispalaute on päässyt perusteisiin.
- Hyvä, että korostetaan oppilaille oppiaineiden tavoitteiden ja arvioinnin periaatteiden selvittämistä: oppilaalla oltava käsitys siitä, mitä häneltä odotetaan (ks. luku 6.1.2 ja luku 6.2).
- Näemme myönteisenä myös opettajien yhteistyötä, monipuolisia näyttöjä ja vertaisarviointia koskevat lisäykset.

- Luvun 6.2. lisäyskohdan viimeinen virke ”*Koska opetuksen tavoitteiden saavuttaminen ja osaamisen osoittaminen edellyttävät opetuskielen ja tiedonalojen kielen hallintaa, arvioinnissa tulee myös huomioida oppilaan saama tuki opetuskielen ja tiedonalojen kielen oppimisessa.*” on epäselvä ja sen viestiä olisi hyvä kirkastaa. Nykymuodossaan sen voi tulkita hyvin monella tapaa. Lisäksi kyseisessä kohdassa parempi muotoilu olisi ”tiedonalojen KIELET”, eikä vain yksikössä ”tiedonalojen kieli”, sillä jokaisella tiedonalalla on oma kielensä.
- Luvun 6 muutokset (ks. luku 6.8.6 ja 6.11.1) oppilaskohtaisia tukitoimia saavan oppilaan päättöarvioinnin kirjauksesta vaikuttavat rajuilta. Saako oppilas todistukseen siis vain arvosanoja 5*, jos hän opiskelee kaikki oppiaineet rajatusti, ja miten tämä vaikuttaa hänen motivaatioonsa? Kaikilla oppilailla on kuitenkin joitakin vahvuuksia, mikä ei tule ilmi tällaisesta päättötodistuksesta ilmi etenkään, jos sanallista kuvausta ei ole ollenkaan. Miten tällaisen oppilaan mahdollisuudet jatko-opintoihin taataan, jos todistus on täynnä arvosanoja 5*? Voisiko todistuksessa voisi numeron sijaan olla vain jokin yleisempi kirjaus – esimerkiksi pelkkä tähti?

Lukua 7 koskevat huomiot

- Luvun 7 alussa on maininta ”kielellistä tukiopetusta”. Ehdotamme, että tämä kohta päivitetään luonnostekstissä muuten käytettyyn ja täsmällisempään muotoon: ”opetuskielen tukiopetusta”. Perusteluna on se, että muutkin tukiopetuksen muodot ovat sinällään kielellisiä, koska ne tapahtuvat kielen välityksellä, kielen avulla ja kielellisessä vuorovaikutuksessa.
- Luku 7.3.2 Opettajan antama opetuskielen tukiopetus. On hienoa, että tällainen tukimuoto on nyt konkreettisesti kirjattu opetussuunnitelman perusteisiin. Tämä vahvistaa kielitietoisen opetuksen merkitystä ja jokaisen opettajan roolia kielellisenä mallina ja oman oppiaineensa kielen opettajana. Toivottavasti tähän muutokseen varaudutaan täydennyskoulutuksella. Tukiopetus on tärkeää erottaa suomi/ruotsi toisena kielenä -oppimäärästä, sillä tällä oppimäärällä on omat sisältönsä ja tavoitteensa. Kuitenkin: miksi tässä osiossa ei mainita ollenkaan tiedonalojen kieli -käsitettä, vaikka siitäkin tässä tukimuodossa on kyse, kun kuvataan tukiopetuksen tavoitteita ja sisältöjä? Kuitenkin tarkoituksena on, että opetusryhmästä vastuussa oleva luokan- tai aineenopettaja on tukiopetuksen antaja. Lisäksi olisi tärkeää huomioida tässä osiossa myös oman äidinkielen opettajien, kielellisesti tuetun opetuksen (KIETU) opettajien sekä omakielistä oppiainetukea antavien (OMO) opettajien rooli tämän tukimuodon antajina. Esimerkiksi oman äidinkielen opetuksella on merkittävä rooli myös opetuskielen oppimisessa, ja näillä opettajilla on asiantuntemusta asiasta. Monikielisten oppilaiden riittävä tukeminen on kirjattava perustetekstiin selkeästi ja kattavasti, jotta se kirjautuu sitä kautta paikallisiin suunnitelmiin ja koulujen käytänteisiin.
- Luku 7.5. perusopetuksen oppimäärästä ja opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen, ensimmäinen kappale: Onko tässä tarkoituksella sama virke ihan sanasta sanaan kuin luvun 7.4.1 ensimmäisessä kappaleessa? Virke alkaa sanoilla ”Opetuskielen oppimisen varhainen vaihe...”. Vai tulisiko luvussa 7.5 olla päivitetty versio virkkeestä, koskien sitä, että mainitut syyt eivät myöskään ole peruste oppimäärästä tai tavoitteista poikkeamiselle?

Muut huomiot

Kieliverkosto pitää hyvänä, että Opetushallitus on pyrkinyt ennakoivasti tiedottamaan opetuksen järjestäjiä tulevasta opetussuunnitelmien perusteiden päivitystarpeesta ja aikataulusta. Nyt kuitenkin perusteluonnoksen lausuntoaikataulu on ongelmallinen, sillä lainsäädännön eduskuntakäsittely on vielä kesken. Sivistysvaliokunnan mietintö lakiesityksestä julkaistiin vasta 3.12.2024, eikä eduskuntakäsittelyssä tehtyjä tarkennuksia ole siten voitu ottaa huomioon perusteluonnoksessa. Tämä tekee lausunnon antamisesta hankalaa. Tuen uudistus tulee myös vaikuttamaan lakia alemman tason sääntelyyn, jolloin lausunnonantajat eivät voi muodostaa kokonaiskäsitystä kaikista muutoksista.